

Regis regum, et Domini dominantium, qui in nobis regnat cum Patre et Spiritu Sancto, ait S. Ambrosius in *Apocal.* cap. 1, vers. 6, etcap. 7, vers. 10: unde aliqui exponunt, *sacerdotium regale*, id est, præstans et proprium regis Dei; tum quia vocati sunt ad regnum cælestis. Hinc baptizatorum capituli olim imponebatur corona, quasi reges essent ad Dei famulium et rerum omnium perfectionem erecti: perinde ac fascia, qua frontes fidelium chrismate unctæ in sacramento Confirmationis religantur, diadema regum representat. Id ita esse discrete docet Severus Alexandrinus, lib. *De Baptismo*: «Elevant, inquit, baptizatos ad altare, eisque dant mysteria, Eucharistiam, et sertis eos coronat sacerdotes.» Et paulo post: «Fratres mei, psallite hymnum Filio dominatoris omnium, qui regum corona vos coronavit, peroptate eam, immutate vestimenta vestra, et candidi estote in modum nivis, ac in similitudine angelorum splendoris vestros illuminat.» Et in præcatione: «Deus dignos vos efficit cælesti regno suo, ac pro hac dissolubili corona, coronet vos coronis iustitiæ et operibus bonis.» Et S. Chrysostomus, hom. *ad Baptizat.*: «Mementote mei, ait, quando coronam solis radiis splendidiorem sentiatis in capite.» Et Cyrillus Hierosolymitanus in sua *Procat.*: «Jam, ait, spirituales colligitis flores ad plectendas cælestes coronas, jam circa porticum regalis palatii fuisistis: utinam vero et ab ipso rege introducaminis!» S. Gregorius Nazianzenus, *oratione* 23, invitans Heronem Philosophum ad cito suscipiendum baptismum: «Adesdum, ait, coronis nostris te devinciam, ac clara voce, non in media Olympia, nec in exiguo Græciæ theatro, sed coram Deo et angelis, atque universo Ecclesiæ cœtu, victorem proclamabo.» Idem, *orat.* 40: «Baptismo consignare: hic tibi et vitam et verba moderetur, omnia membra, omnes animi motus, omnes sensus; honore eum complectere, ut te ornent, capitique tuo gratiarum coronam nectat, et corona deliciarum te protegat.» Porro solebat corona hæc ab Episcopo benedici. Benedictionis forma extat in Ritui baptismi Æthiopum apud Severum, lib. *De Baptismo*, estque hæc: «Domine Pater bone et sancte, qui coronasti Sanctos tuos corona quæ non corrumpitur, qui dignos nos fecisti, qui eas imponeremus capitibus famulorum tuorum, ut sint eis coronæ honoris et gloriæ, coronæ benedictionis et salutis. Amen.» Rursus hoc regnum et sacerdotium representat unctio, qua fideles unctur in Baptismo et Confirmatione. Audi Clementem, lib. III *Constit.* *Apost.*, cap. xv: «Episcopus, ait, in baptismo caput ejus unget, sicut prius ungebantur reges et sacerdotes; non quidem quod qui nunc baptizantur, etiam sacerdotes ordinentur; sed quod fiant a Christo Christiani, regale sacerdotium, gens sancta, Ecclesia Dei, columna et firmamentum presentis luminis, qui aliquando non populus, nunc autem dilecti et electi, super quos invoca-

tum est novum nomen ejus, ut testatur Isaias dicens: Et vocabunt populum novo ejus nomine, quod Dominus nominabit eum.» Idem significat Prudentius, cum ita canit in *Psychomacho*:

Post inscripta oleo frontis signacula, per qua
Unctum regale datur, et chrisma perenne.

Pari modo fideles sunt sacerdotes, quia Dei cultui addicti, mysticas et metaphoricæ laudum et virtutum hostias illi offerunt, uti dixi vers. 3. Perperam ergo hæretici hinc colligunt, omnes Christianos esse proprie sacerdotes: nam tales sunt sacerdotes, quales et reges (utrumque enim ait S. Petrus). Atqui reges sunt mystici et metaphorici, non veri et proprii. Ergo et tales sunt sacerdotes. Adde Judæos omnes, quibus primitus hoc titulos regum et sacerdotum dedit Moses, *Ecod.* xix, 6, non fuisse veros sacerdotes (sed solos posteros Aaronis), ne quidem in Paschate: tunc enim soli primogeniti familiarum erant ex præso jure sacerdotes, immolabantque agnum paschalem, quisque pro tota sua familia, uti dixi *Ecod.* xii, 3. Ergo multo magis idem dicendum est de Christianis.

Alludit tam Petrus quam Moses ad præsecam gentium consuetudinem, qua sacerdotium junctum erat regno, uti fuit in Machabeis qui simul fuerunt pontifices et principes. Primogeniti enim familiarum earundem erant sacerdotes, æque ac principes et reges, si ille magna essent et ampla. Vide Pinedam in cap. 1 *Job.* v, nam. 18. Addunt *tertio*, Cajetanus, Catharinus et Salmeron, Christianorum sacerdotium esse regale, quia reges dirigit, iisque imperat; Pontifices enim esse reges spirituales, ac regibus præesse, quia eorum potestatem temporalem dirigunt ad finem spiritalem. Et hæc ratione potestas laica subijci debet potestati sacerdotali. Itaque sacerdotalis regnum Ecclesiæ imprimis cernitur in Episcopis et episcopatu. Hoc enim «sacerdotium summa est omnium bonorum quæ in hominibus consistunt,» ait S. Ignatius, *epist. ad Smyrnenses*. Idem, *epist. ad Philadelph.*, ait: «Cæsares ipsi episcopo parant.» Fusc idipsum ostendit S. Chrysostomus, libris sex quos *De Sacerdotio* conscripsit. Maxime vero idipsum cernitur in Summo Pontifice et Pontificatu, cujus summa et amplissima quaquaersum est potestas, per totum orbem sese extendens, quæ etiam regibus imperat (unde et reges se ei supplices prosterant, suaque scepra substerunt), ac reges Ecclesiæ rebelles regno privari potest, uti sæpe privavit. Hujus regni sacerdotalis insigne est cidaris, sive tiara, quam triplici corona redimitam capite gestat (unde vulgus *regnum* vocat); hæc enim significat regnum Christi plenum et summum, quod Pontifex quasi Christi vicarius administrat. Triplex ergo corona significat eum triplici dominatu, id est summa potestate, prædicatione. Rursus hæc triade indicatur omnis potestatis consummatio, plenaque Ecclesiastici mu-

neris perfectio, ut jure hic illud Prudentii præcipuum exclamare liceat:

O triplex honor! o trifidus culmen!
Quo nostri caput excitatur orbis,
Orbis Christiani decus perenne.

Hæc est illa majestas, sublimitas, efficacitas friverticis, trim, inquam, illius et incomparabilis xiadematis, de quo plura Carolus Paschalius, lib. *X De Coronis*, cap. xiv. Non ergo miretur hæretici, si Pontifex regalem habeat purpuram, diadema, satellitium, opes, honorem, adorationem: nabetenim regale sacerdotium. Hinc regalis illa Pontificum libertas et auctoritas, qua regum scelera imperterritè castigarunt. Regalis utique fuit S. Vilius vox, cum a Justiniano Imperatore sollicitatus ad Eutychemianam heresim, intrepide ei in faciem restitit, dixitque: «Ego ad Justinianum Christianissimum Imperatorem venire optavi, sed Diocletianum inveni.» Similis fuit S. Martini ad Constantem Imperatorem Monothelitam, cum ab eo captus: «Potius, ait, sinam me discerpi in mille partes, quam tuæ heresi vel in puncto subscribam. Dixit et fecit, nam in Chersonam relegatus frigore, fame et pœdore consumptus gloriosum obiit martyrium.» Ita Acta ejusdem. Similis fuit S. Athanasii, qui *Apolog.* ad Constantium Imperatorem eum vocat Antiochum, Herodem, imo Antichristum. Porro in tanto fastigio servat Pontifex decus humilitatis, vocans se servum servorum, singularis reipsa ubi opus est serviens, et communis tam animæ, quam corporis ejusque consulens. Quare prodigii est instar illud: «Servus servorum, dominans dominis dominantium.»

Denique Ecclesia sive cœtus fidelium (illi enim proprie hos titulos assignat Petrus) est regale sacerdotium, quia uti habet veros reges, ita habet et veros sacerdotes, et illis his conjuncti et subordinati sunt; et quia ipse est regnum Dei sacrum, in quo scilicet Deus per gratiam regnat, regnatus deinde per gloriam, cum illam regni sui cælestis participem et heredem efficiet. Quamobrem ipsa in Evangelis sæpe vocatur regnum Dei et regnum cælorum. Unde S. Epiphanius, *heresi* 29: «Thronus David, ait, et regia sedes est sacerdotium in S. Ecclesia, quam dignitatem regiam simulque pontificiam conjunctim largitus est Dominus sanctæ Ecclesiæ suæ, translato in ipsam throno David non deficiente in æternum.»

Hinc colligant reges, quales debeat eorum esse regnum, scilicet non Ethnicum, non profanum, sed sacerdotale et sacrum, quod Ecclesiæ subserviat, et fideles dirigit ad salutem æternam. Rursus sacerdotes colligant, quale debeat esse eorum sacerdotium, scilicet non commune et plebeium, sed extimum et regale. Audi Decretum, *distinct.* xi, cap. fin., ex Auctore Imperfecti, hom. 43 in *Matth.*: «Multi sacerdotes, inquit, pauci sacerdotes; multi in nomine, et pauci in opere. Videte ergo, fratres, quomodo sedeat super cathedram:

quia non cathedra facit sacerdotem, sed sacerdos cathedram; non locus sanctificat hominem, sed homo locum. Non omnis sacerdos sanctus, sed omnis sanctus est sacerdos. Qui bene sederit super cathedram, honorem accipit cathedræ; qui male sederit, injuriam facit cathedræ. Ideoque malus sacerdos de sacerdotio suo crimen acquirit, non dignitatem: in judicio enim tuo sedes. Si quidem bene vixeris, et bene doceris, populum instruis; si bene doceris, et male vixeris, tui solius condemnator eris, etc., quia Deum instruis quomodo te debeat condemnare;» et *distinct.* xiiii, cap. *Sacerdotes*, ex S. Clemente: «Sacerdotes, inquit, docebat B. Petrus sal terræ, et mundi lumen: docens eos in splendore honorum operum glorificare Deum Patrem.»

Moraliter, contemplantur hic fideles dignitatem suæ vocationis ad regnum et sacerdotium Christi, eique condigne vivant, omnia faciendo et ordinando ad gloriam Dei, ut ipsi soli placeant, ipsum colant, honorent, et toto orbe glorificent, itaque regnum Dei cælestis consequantur. «Omnes, ait S. Ambrosius, filii Ecclesiæ sacerdotes sunt: unguim enim in sacerdotium sanctum, offerentes nosmetipsos Deo hostias spirituales.» S. Augustinus autem: «Immolamus, ait, hostiam jubilationis, hostiam lætitiæ, hostiam gratulationis, hostiam gratularum actionis in sancta Ecclesia;» et alibi: «Sicut omnes Christianos dicimus propter mysticum chrisma, sic omnes sacerdotes, quoniam sunt membra unius sacerdotis.» Elegantissime vero Leo: «Omni enim, inquit, in Christo regeneratos crucis signum efficit reges, Sancti vero Spiritus unctio consecrat sacerdotes, ut præter istam specialem nostri mysterii servitutem, universi spirituales et rationales Christiani agnoscat se regii generis, et sacerdotalis officii esse consortes. Quid enim tam regium, quam subditum Deo animum corporis sui esseretorem? Et quid tam sacerdotale, quam vivere Domino conscientiam puram et immaculatam pietatis hostias de altari cordis offerre?» Simili modo ait Seneca, *epist.* 37: «Si vis tibi omnia subicere, subijce te rationi: multos reges, si ratio te rexerit.» Et Claudianus:

Si metuis, si prava cupis, si doceris ira,
Servitii patere jugum, tolerabis iniquas
Interius leges: tunc omnia jure tenebis,
Cum poteris rex esse tui.

Audi Origenem, hom. 9 in *Num.*: «Ego, ait, si renuntiam omnibus quæ possideo, et tollam crucem meam, et sequar Christum, holocaustum obtuli ad altare Dei; aut, si tradidero corpus meum ut ardeam, habens charitatem, et gloriam martyrii consequar, holocaustum me ipsum obtuli ad altare Dei; si diligam fratres meos, ita ut animam meam ponam pro fratribus meis; si pro justitia, pro veritate usque ad mortem certavero, holocaustum obtuli ad altare Dei; si membra

mea ab omni concupiscentia carnis mortificaverō, si mundus mihi crucifixus sit, et ego mundo, holocaustum obtuli ad altare Dei, et ipse meus hostie sacerdos efficitur: hoc ergo modo sacrificium geritur.»

Præ reliquis autem martyrium est regale sacerdotium, quia Martyr regali animo, ardenti charitate se suaque omnia, vitam et mortem Deo in holocaustum offert. Dicebat Hellogabalus, teste Lampridio et aliis in ejus Vita: «Imperatori et regi basilice,» id est regaliter, «esse moriendum,» æque ac vivendum. Dixit, at non fecit: Martyres et dicunt et faciunt. Rursum Religio est regale sacerdotium, quia in ea Religiosi se totos quasi victimas spontaneas, imo quasi holocausta, Deo offerunt. «Ipse homo Dei nomine consecratus ac devotus, in quantum mundo moritur ut Deo vivat, sacrificium est,» ait S. Augustinus, lib. X *De Civit.* cap. vi; et S. Gregorius, lib. IX *Moral.* xxxi: «Nos quippe ipsos, inquit, sacrificium Deo offerimus, cum vitam nostram divino cultui dedicamus.» Idem, hom. 12 in *Ezechiel.*: «Qui, ait, sic operatur ea quæ Dei sunt, ut tamen et quedam quæ sunt seculi non relinquant, nimirum sacrificium et non holocaustum offerunt. Qui autem cuncta quæ mundi sunt deserunt, et totam mentem igne divini amoris incendunt, hi nimirum omnipotenti Domino sacrificium et holocaustum fiunt.» Sic et D. Thomas, II II, *Quest.* CLXXXVI, art. 7, docet Religiosos esse holocausta, quia omnia sua Deo tradunt, nimirum opes per votum paupertatis, corpus per votum castitatis, voluntatem et iudicium per votum obedientiæ. Plura vide apud Hieronymum Platam, lib. II *De Bono status Religiosi*, cap. xv.

GENS SANCTA. — *Primo*, quia uti Synagoga Iudaeorum olim, ita nunc Ecclesia Christianorum ex omnibus gentibus Deo est segregata, dicata et sanctificata. *Secundo*, quia plurimos habuit et habet Sanctos, Apostolos, Martyres, Confessores, Virgines. Sunt viri eruditi qui numerum Martyrum accurate inveniunt, asseruntque facile esse undecim milliones, ita ut cuique diei per annum assignari queant triginta millia Martyrum, uti ostendunt *Apoc.* vii, 9. *Tertio*, quia omnes ad sanctitatem vocati sunt, juxta illud *Hebr.* xii, 22: «Accessistis ad Sion montem et civitatem Dei viventis, Jerusalem caelestem, et multorum millium angelorum frequentiam, et Ecclesiam primitivorum, qui conscripti sunt in caelis, et iudicem omnium, Deum, et spiritus iustorum, perfectorum, et Testamenti novi mediatorum Iesum.» *Quarto*, quia sancta est Christianorum religio, fides, doctrina, Sacramenta, sacrificia. *Quinto*, quia ejus auctor Christus est Sanctus Sanctorum, *Daniel.* ix, 24, ejusque rector est Spiritus Sanctus. *Sexto*, quia nullibi nisi in Ecclesia invenitur vera sanctitas. *Septimo*, quia eorum lex, et vita legi conformis est sancta.

Audi S. Basilium in *Moralibus*, regula LXXX,

cap. xxi: «Quid proprium, ait, Christiani? Fides, quæ per charitatem operatur. Quid proprium ejus quæ in proximum est charitatis? utilitatem propriam non querere, sed utilitatem eius qui diligitur, cum anime, tum corporis. Quid proprium Christiani? ut per baptismum demum ex aqua et spiritu generetur, ut unus fiat spiritalis cum Christo, ut quemadmodum Christus peccato semel mortuus est, ita etiam ipse mortuus sit, et ad omne peccatum immobilis, sicut scriptum est *Rom.* vi: Quicumque in Christum Jesum baptizati sumus, in mortem illius baptizati sumus. Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem, hoc scientes quod vetus homo noster simul crucifixus est, ut destrueretur corpus peccati, ut ultra non serviamus peccato. Quid proprium Christiani? mandari ab omni inquinamento carnis et spiritus, et perficere sanctitatem in timore Dei et charitate Christi, et nullam habere maculam, neque rugam. Quid proprium Christiani? providere Dominum in conspectu suo semper. Quid proprium Christiani? quotidie ac singulis horis vigilare, et assidue paratum esse ad eam perfectionem per quam placeat Deo, illud scientem, venturum esse Dominum hora illa qua non sperat.»

POPULUS ACQUISITIONIS. — id est, acquisitus. *Syrus*, congregatio redempta, quam scilicet Christus suo sanguine acquisivit, redemit et emit. Minus recte Vatablus et Erasmus vertunt, qui *Christo in lucrum accessit.* Esto enim id verum sit, tamen id præcisè non significat *ἁποκτήσεις*, sed acquisitionem et emptionem, ex qua non tam Christo quam ipsismet emptis ingens lucrum gratiæ, gloriæ et hereditatis celestis accessit. Hinc Paulus fideles ait positos in acquisitionem salutis per Christum, ipsosque vocat filios fidei in acquisitionem anime, *Hebr.* x, 39, et I *Thessal.* v, 9. Christo tamen ex eadem accessit ingens gloria. Nam, ut ait S. Bernardus in *Sententiis*: «Hæc pars Christi quam tulit de manu Amorrhæi (qui amarum ac rebellem significat, puta diabolum) in gladio prædicationis et arcu incarnationis.» Idcirco Christus nos suæ amat, quia cæro ei constitimus: emit enim nos sanguine suo.

S. Augustinus, lib. I *De Peccat. mor.*, cap. xxvii, et S. Ambrosius in *Psal.* cxviii, octon. 6, legunt, *populus in adoptione*, rem reddentes, non verba: *ἁποκτήσεις* enim non significat adoptionem, sed vindictiam, sive vindicationem in libertatem, acquisitionem, possessionem, conservationem, salutem: *ἁποκτήσεις* enim est asserere in libertatem, acquirere, servare; *ἁποκτήσεις* respondet Hebræo כִּלְיָה *segulla*, id est, pars eximia, selecta et dilecta, uti est thesaurus et gemmæ pretiosæ. Vide dicta *Exodi* xix, 6. Sensus est, q. d. Christiani sunt populus peculiaris, hoc est possessio, peculium et cymellium Dei. Unde et *Ecumenius* acquisitionem interpretatur possessionem et hereditatem. «Omnes enim, ait, *ἁποκτήσεις*, id est crea-

tura Dei sunt: *ἁποκτήσεις* vero, id est possessio, soli illi qui per bonam suam operationem dignati ea re fuerint. Propterea, inquit, electi fuistis, ut per obedientiam et bona opera vestra præcones virtutis ejus qui vos vocavit, dicamini.» Pulchre S. Augustinus, *De Verbis Domini secund. Lucam*, serm. 33, in fine: «Magna res, inquit, fratres: et hereditas ipsius sumus, et hereditas nostra est; quia et colimus eum, et colit nos. Nulla est injuria illi quia colit nos. Quia si nos colimus illum ut Deum nostrum, ille colit nos ut agrum suum. Ego sum, inquit Christus, vitis, vos estis palmites, Pater meus agricola est. *Joan.* cap. xv. Ergo colit nos; sed, si fructum reddamus, parat horreum.»

Hinc S. Basilium in *Moralibus*, regula 80, cap. 1 et sequent., docet fideles esse oves, palmites, sponas, templa, victimas, filios Christi, ideoque debere ita vivere, ut sint lux mundi et sal terræ. «Cujusmodi Christianos esse, inquit, ratio vult? *Primo*, tanquam discipulos Christi, qui ad eam se tantummodo conformant quæ videant in ipso, vel quæ audiant ab ipso. Tollite jugum meum super vos, et discite a me. Vos vocatis me magister et Domine, et bene dicitis, sum etenim. Si ergo ego lavi pedes vestros Dominus et magister, et vos debetis alter alterius lavare pedes. Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita et vos faciatis.»

Secundo, «tanquam oves Christi, qui solam audiant vocem Pastoris sui, et ipsum sequuntur. Oves mæ vocem meam audiunt, et ego cognosco eas, et sequuntur me. Alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo.»

Tertio, «tanquam palmites Christi in ipso radicatos, et ipsi fructum ferentes, et omnia quæ illo digna sunt, et ipsius voluntati consentanea, facientes et habentes. Ego sum vitis et vos palmites.»

Quarto, «tanquam membra Christi in omni executione mandatorum Domini, aut donorum Spiritus Sancti absolute perfectos, ad dignitatem capitis ipsorum, qui est Christus. Nescitis quod corpora vestra membra sunt Christi? veritatem autem facientes in charitate crescamus in illo per omnia, qui est caput Christus, ex quo totum corpus compactum et connexum per omnem juncturam subministrations, secundum operationem in mensuram uniuscujusque membri, augmentum corporis facit in edificationem sui in charitate.»

Quinto, «tanquam sponsam Christi servantem castitatem, in eo quod in solis sponsi sui voluntatibus ambulet. Qui habet sponsam sponsus est: despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo.»

Sexto, «tanquam templum Dei sanctos ac mundos, et iis repletos solum quæ ad Dei cultum pertineant. Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus.

Vos enim estis templum Dei vivi, sicut dicit Deus: Inhabitabo in illis, et ambulabo inter eos, et ero illorum Deus.»

Septimo, «tanquam victimam immaculatam, omnibusque suis membris et partibus absolutam, vere in Deum pietatis integritatem conservantes. Obsecro itaque vos, fratres, per miserationes Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum.»

Octavo, «tanquam filios Dei formatos ad imaginem Dei, secundum mensuram quæ donata est hominibus. Filioli, adhuc modicum vobiscum sum, filiolii mei quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis.»

Nono, «tanquam lucem in mundo: ut et ipsi videlicet puri sint ab omni vitio, et eos qui ad ipsos accedunt, illuminent ad agnitionem veritatis, ut vel tales fiant quales convenit, vel declarent quod sint. Vos estis lux mundi. Inter quos lucetis sicut luminaria in mundo.»

Decimo, «tanquam sal in terra: ut videlicet qui communionem cum ipsis habuerint, spiritu renoveantur ad incorruptionem. Vos estis sal terræ.»

UT VIRTUTES ANNUNTIETIS EJUS. — Quas virtutes? *primo*, q. d. Ut vos quasi regales sacerdotes Christi narretis, predicetis et celebretis immensam ejus in nos clementiam, sapientiam, patientiam, humilitatem, charitatem, justitiam, ceterasque virtutes, quas in vita et morte pro nobis redimendis exhibuit Christus. Alludit ad Hebræos, qui transito mari Rubro Deo gratias agentes, celebrabant ejus magna dicentes: «Canteremus Domino: gloriose enim magnificatus est, equum et ascensorem dejecit in mare,» *Exod.* xv, 1.

Secundo, *ἀρετή*, id est virtus, significat industriam (unde ab *ἀρετή* deductum est nomen artis, ait ex Donato S. Augustinus, lib. IV *De Civit.*, xxi): Christus enim magna industria assumpsit carnem passibilem, in eaque crucifixus est, ut diabolum falleret, et per lignum quo cecideramus, nos redimeret. Hinc canit Ecclesia in hymno Dominice Passionis: «De parentis protoplasti fraudis Factor econdens, ipse lignum tunc notavit, damna ligni ut solveret. Hoc opus nostræ salutis ordo deposcerat, multiformis proditoris ars ut artem falleret, et medellam ferret inde, hostis unde læserat.»

Tertio, *ἀρετή* significat virtutem et fortitudinem bellicam; deducitur enim ab *ἀρετή*, id est Mars. Sic virtutes; id est, heroica prælia et victoriae Judæ et *τραυματῶν* Machabæorum celebrantur in libris Machabæis. Christus enim ingenii fortitudine vicit diabolum, mundum, carnem, omnesque tyrannos et Gentes non ferro, sed ligno; non feriendo, sed moriendo. Unde Petrus Damianus, serm. 10 *De Cæsa Domini*, pro virtutes legit virtutem in singulari.

Quarto, virtus significat opus eximum et mag-

nificum, quod insignem parit laudem et deus: unde Syrus verbi תשכחה *teschachte*, id est, laudem et gloriam ejus. Sic vice versa *laus* sumitur pro virtute per metonymiam, qua effectus pro causa ponitur; ut cum Poeta ait: «Sunt sua prae-mia laudi,» id est virtuti: virtutis enim indivi-dua comes est laus et gloria, nimirum,

Ardua per praecepta gloria vadit iter.

Hinc Romani templum Honoris aedificaverunt con-figuratum templo Virtutis, cujus vestigia etiamnum homines cernimus.

Quinto, «virtutes» Christi accipi possunt non passive, sed active, quas scilicet ipse agit et operatur in nobis, scilicet miram, imo divinam humilitatem, charitatem, patientiam, castitatem, constantiam, etc., nobis aspirando, quae longe superant virtutes omnium Pharisaeorum et Judaeorum, ut ostendit Christus *Matth. v. 20* capite. Hae enim nostrae virtutes mire commendant gloriam Christi, quia ab ipso nobis sunt inditae. Alludit ad oraculum Davidis, *Psal. xxi, vers. 32*: «Annuntiabitur Domino generatio ventura, et annuntiabitur caeli justitiam ejus populo qui nascetur, quem fecit Dominus.» Et illud *Isaia, cap. xlii, vers. 21*: «Populum istum formavi mihi; laudem meam narrabis.» Huic expositioni favet id quod subdit S. Petrus.

QUI DE TENEBRIS (infidelitatis, ignorantiae Dei et salutis, errorum et peccatorum) vos VOCAVIT IN ADMIRABILE LUMEN SUM, — fidei scilicet, cognitionis Dei, prudentiae et virtutum: quibus verbis S. Petrus alludit ad *Isaia IX, 2*. «Populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam; habitantibus in regione umbrae mortis, lux orta est eis;» et cap. *LX, vers. 1*: «Surge, illuminae Jerusalem, quia venit lumen tuum, et gloria Domini super te orta est. Quia ecce tenebrae operient terram, et caligo populos: super te autem orietur Dominus, et gloria ejus in te videbitur. Et ambulabunt gentes in lumine tuo, et reges in splendore ortus tui.»

Hae sententia tacite monet fideles S. Petrus, ut lumen hoc et solem justitiae qui eis oculis affulsit, sequantur, in ejusque luce ambulent et vivant, juxta illud Pauli, *Ephes. v, 8*: «Eratis aliquando tenebrae, nunc autem lux in Domino: ut filii lucis ambulate; fructus enim lucis est in omni bonitate et justitia et veritate, probantes quid sit beneplacitum Deo.» Et *Rom. xii, 42*: «Nox praecessit, dies autem appropinquavit. Abjiciamus ergo opera tenebrarum, et induamus arma lucis.» Et *Philipp. cap. II, 43*: «Ut sitis sine querela, et simplices filii Dei sine reprehensione in medio nationis praevae et perversee, inter quos lucetis (Syrus *spectantini*) sicut luminaria in mundo.»

Porro hoc lumen vocat «admirabile,» tum quia mira de Deo, de S. Trinitate, de Christo, de predestinatione, de vocatione Gentium, etc., mys-

teria revelat et ostendit; tum quia mira docet de virtutum officiis, de perfectione castitatis, patientiae, charitatis, obedientiae, religionis, contemptus mundi, aliarumque virtutum, ex quibus omnibus clarescit gloria Christi; tum quia Sacerdoti per illud heroica et mira virtutum opera praefarant, ut ostendit Paulus, *Hebr. xi*. Ita mirus fuit amor Christi in S. Petro, mirus amor crucis in S. Andrea, mira vis praedicandi in S. Paulo, mira puritas in S. Joanne, mira fortitudo in S. Stephano, mira constantia in S. Athanasio, mira poenitentia in S. Magdalena, mira contemplatio in S. Antonio, mira religio in S. Basilio, mira humilitas in S. Francisco, mirus fervor in S. Dominico, mirus candor in S. Bernardo, mirus ardor in S. Laurentio, etc. Haec omnia ostendunt et praedicant virtutes, et gloriam Christi: nam ab eo quasi capite et fonte dimanarunt in Sanctos: unde necesse est ea omnia longe perfectiora fuisse in Christo. Ut ergo mellaris virtutes Christi, memore et considera vitas et virtutes Sanctorum singulorum. Hae enim a Christo quasi radiis sole profugerunt. Idque patet in die iudicii, «cum venerit glorificari in Sanctis suis, et admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt,» ait S. Paulus, *II Thessal. I, 10*.

Jam vero quantum hoc lumen et virtutes Christi, et ex eo Christianorum, superent omne lumen omnesque virtutes Philosophorum, praeter alios pulchre docet S. Eucherius, episc. *ad Valerianum*, ubi multa Christi et Christianorum axiomata recenset, quae Philosophis videntur paradoxa: «In illis namque eorum praeceptis, inquit, vel admirabatur virtus, vel falsa sapientia: in his vero consummata justitia, solida virtus continetur, etc. Ibi (in schola et philosophia Christi) tibi istud insinuabitur: Si amas te, proximum dilige: quia nihil magis commodis tuis dabis, quam quod contuleris alienis. Ibi tibi praecipitur: Nullam esse causam tam dignam putes, qua tibi justa fiat mors hominis. Illic adversus illicita moneberis: Libidini resistere tanquam hosti acerbissimo, qui insultare victis etiam contumelia corporis gaudet. Illic, ne concupiscas, istud edoceberis: Melius est nolle quae non habeas, quam habere quae velis. Illic, ne irascaris, hoc ingeretur: Qui provocatus irascitur, tunc solum non irascitur cum non provocatur. Ibi etiam de inimicis audies: Amatò non amantem: quia amantem vis nullus non amat. Illic saepe id tibi iterabitur: Thesaurum hic bene recondit, qui indigentibus dividit. Perdere enim jam non poterit, quod largiendo collocavit. Illic etiam feliciora suadeberis, cum dicitur: Fidelium conjugiorum fructus est continentia. Ibi tu discernenda cognosces, cum audies: Mala saeculi hujus justis injustisque communia sunt. Ibi tibi istud audiendum offeretur: Major agritudine est laegere animam vitiiis, quam corpus meritis. Ibi tibi ad commendandam pacem istud pronuntiabitur: Impatientibus similitudo morum causa discordiae.

Ibi, ne sequaris malos, istud audies: Prudentem et sapientem informat, et stultus: ille quid imitandum sit docet, iste quid vitandum. Illic et ista profertur: Nulla prosunt nescientibus: ideo non minor est Dei in aperto quam in aperto benignitas. Illic admonerebit: Gratias Deo non magis in prosperis agas, quam in adversis; et cum prospera sint, te non meruisse fatearis. Illic tibi etiam remotiora patefient, cum ista praedicabuntur: Fatum non esse: interrogant gentes vel leges suas, quae utique non puniunt nisi factorum voluntatem. Illic audies ad custodiendam puritatem, et ista praecipit: Si vis esse verax, non eris suspicax: non enim suscipiamur, nisi quod nescimus. Et istud: Deo mente «fixus», a passionibus cum titillatur, a caelo in terram devolvitur. Illic tibi suggeretur: Etiam in secretis tuis, quod velis homines nescire, ne feceris; quod Deum, ne cogitaveris. Et illud contra fraudem: Infelicis est decipere quem decipi. Et istud contra jactantiam: Vanitatem tanto magis fuge, quanto melior efficeris: cetera enim vitia crescut vitiiis, vanitas virtutibus. «Ac tandem concludens ait: «Proinde omnia dicta factaque tua ad Deum, vel propter Deum dirige. Unus hic portus est, in quem omnia fluctuantis saeculi jactatione referantur; hic statio fidelissima, et quies certa; hic blanda tranquillitas serenam renidet. Huc cum fueris delatus, tuto navis tua post inanes labores hic ad crucis anchoram fundata retinebitur.» Annon haec virtutes, haec Christi dictamina et lumina, haec Christianae legis dogmata sunt admirabilia et mundo paradoxa?

10. QUI ALIQUANDO NON POPULUS, NUNC AUTEM POPULUS DEL. — Citat *Osee I, 6*. Vide ibi dicta.

11. CHARISSIMI, — ἀγαπῶμαι, id est diligibile, amabiles, digni dilectione, chari, dilecti. Hinc Agapetae, id est charae, olim vocabantur virgines et feminae devotionis speciem praeseferentes, quae viris Ecclesiasticis, aut laicis in speciem spiritalibus adhaerebant, cum isque commorabantur, ut eis vel servirent, vel ab eis instruerentur; sed sub hoc pallio latebant sordes, et charitas fibat carnalitas; «ut quae venerat Penelope, abiret Helene;» quod de Lavina scribit Martialis, lib. *I, epigramm. 63*: unde in eas et earum amasios praesertim Ecclesiasticos, acriter invehitur Nazianzenus, S. Hieronymus, S. Basilus, lib. *De Virg.*; S. Cyprianus, lib. *De Singularitate Clericorum*, et alii veteres passim.

OBSCURO, — παρακρυβῶ, id est hortor, vel obscuro. Nota modestiam S. Petri summi Pontificis, dum subditis non praecipit, sed obsecrat. Hoc subinde imitandum Praeclari, ut docet S. Bonaventura, tract. *De Sex dicit Seraphim*.

TANQUAM ADVENAS (S. Cyprianus, lib. *I, epist. 3*, legit *hospites*) ET PEREGRINOS. — Anima enim nostra caelestis et a Deo creata venit in terram, et corpus hoc mortale, ibique est advena, indeque quasi peregrina tendit et cupit redire ad caelum.

Rursum Jerusalem caelestis, cujus conscripti sumus cives, descendit de caelo, ut inde fideles suos secum rapiat ascendens in caelum, *Apoc. xxi, 1*. Insuper positi sumus a Deo in paradiso quasi ejus inquilini, inde ob peccatum expulsi, exules et peregrini vagamur in terra. Ita S. Augustinus in *Psalm. cxviii*, conc. *8*, sub initium. Quocirca Christus ut nos ab hoc exilio revocaret in patriam paradisi, descendens in terram, natus est in diversorio, vixit in hospitio, mortuus est in patibulo. Quid est ergo Christianus? est instar Christi peregrinus terrae et civis caeli. Porro, «peregrini officium est, aiebat S. Franciscus, colligi sub alieno tecto, pacifice pertransire et anhelare ad patriam.» Unde S. Basilus in *Ascticis*: «Oculos, ait, habeto ad terram dejectos, animum ad caelum erectum.»

Prima ergo conditio, dos et virtus peregrini est, ut sciat se esse peregrinum. Multi enim peregrini delictis viarum inescati, his inhaerent et obliviscuntur patriam, quia hospitium, imo stabulum pro domo et patria amant, ait S. Gregorius: qui sane imprudenter agunt et stolidi. Quot quantaque mortales hae domos, praedia, hortos, palatia construnt; aurum, argentum et census sine fine coacervant; servos, equos, officia, beneficia accumulunt, quasi hic perpetuo mansuri, isque frui? Cogitantne illi se esse advenas et peregrinos? Vere vilem eorum sortem et mentem miserans Poeta exclamavit: «O curvae in terris animae et caelestium inanes?» Et Seneca, *epist. 99*, tales ridens: «Ceterum, ait, tam improbi sunt, tanquam obliiti quo eant, ut mimentur aliquid ipsos amittere, amissuri uno die omnia. Quidquid est cui dominus inscriberis, apud te est, tuum non est. Nihil firmum infirmo, nihil fragilem aeternum, invictum est.» Idem, lib. *II De Natur. Quaest. cap. lxx*: «Omnes, ait, reservamur ad mortem: totum hunc quem vides populum, quotusque cogitas esse? Cito natura revocabit et condet, nec de re, sed de die queritur: eodem effluisse tardius veniendum est.»

Brevius vero, clarius et acutius S. Augustinus, *Quaest. XCI in Levit.*: «Omnis homo, ait, advena est nascendo, quoniam compellitur migrare moriendo.»

Secundo, peregrinus omnia quasi peregre videt, a se aliena et peregrina aestimat: unde eis cor non affigit, sed et obiter ea quasi ad se non pertinentia aspiciet et pertransit. Ita et Christianus omnia in hoc mundo aestimat sibi peregrino esse aliena et peregrina. «Peregrini enim sumus coram te et advena, sicut omnes patres nostri: dies nostri quasi umbra super terram, et nulla est mora,» ait David *I Paralip. xxix, 45*. Praeclare S. Eucherius, episc. *ad Valerianum*: «A Vera, ait, beatitudo est saeculi beatitudinem spernere, neglectisque terrenis ad divina flagrare. Abrumpatur illa interminabilis saecularium negotiorum cura; nihil est magnum re, quod parvum est

tempore; nec longis dilatatur gaudiis, quidquid arctio sine concluditur.»

Tertio, hospes una nocte versatus in hospitio abit, illudque aliis hospitibus venturis relinquit: ita facit et homo. Audi S. Augustinum serm. 32 *De Verb. Dom.*: «Audi S. Augustinus, ait, hic et in domo sua hospes est; si non est hospes, non inde transiit; si transiturus est, velit, noli, hospes est. Nam dimittit illam filiis suis, hospes hospitibus: cessit tibi locum pater tuus, cessurus es locum filiis tuis: nec mansurus manes, nec mansurus relinquis.» Quocirca S. Gregorius Nazianzenus in *Carm. De hominis vilitate*, ita eam pingit:

Quæ vita hæc? tumulum a tumulo (a ventre matris) peto
rursus, et ignis

Post tumulum rursus me tumulabit edax.

Idque ipsum est quod vivo velut rapidissimus amnis,
Qui sursum exoritur semper ad ima fluit, etc.
Ast ego complectar in mensa in secula Christum,
Cum fuerint vitæ vitæ cula mea.

Quarto, S. Bernardus, serm. 7 *De Quadrag.*: Peregrinus, ait, recta pergit per viam, contentus victu ac vestitu, sine sarcinis supervacaneis; unum iter suum curat, non aliena negotia. Ita facit et Christianus. Vere ait S. Augustinus, *De Consolat. mortuor.*, serm. 4: «Peregrinatio est omne quod vivimus. Nam sicut peregrini in sæculo sedes habemus incertas, laboramus, desudamus vias ambulantes difficiles, periculis plenas; undique insidiæ a corporalibus, a spiritualibus inimicis; ubique errorum calliculi sunt preparati. Et cum tantis periculis urgeamur, nimis solum ipsi non cupimus liberari, sed etiam liberatos tanquam pereuntes legemus et plangimus.» Idem, *De Verbis Apost.*, serm. 26: «Nos, ait, irridetis, quia speramus æterna, quæ cum venerint non transibunt, sed semper manent: nos autem ad illa veniemus, cum per viam Dominicam ista quæ transierunt transferamus. A vobis vero temporalia nec sperari aliquando desinunt, et tamen crebro sperata vos fallunt: nec cessant vos inflammare ventura, corrumpere venientia, torquere transeuntia. Nonne ipsa sunt quæ concupita inardescunt, adepta vilescunt, amissa vaneunt? Utimur eis et nos secundum peregrinationis nostræ necessitatem, sed non in eis gaudia nostra figimus, ne illis labentibus subruamur. Utimur autem hoc mundo tanquam non utentes, ut veniamus ad eum qui fecit hunc mundum, et in eo maneamus ejus eternitate perfruentes.»

Quinto, peregrinus anhelat ad patriam. Idem facit Christianus. Audi S. Cyprianum, tract. *De Mortal.*: «Patriam nostram paradysum computamus: magnus nos illic charorum numerus expectat, parentum, fratrum, filiorum copiosa turba desiderat, jam de sua incolumitate secunda, et adhuc de nostra salute sollicita. Quid igitur non properamus, ut patriam nostram videre, et parentes salutare possimus? Ad hos properemus, ut cum his cito esse, ut cito ad Christum venire

contingat, optemus.» Et S. Augustinus in *Psalm. cxlviii*: «Qui, ait, non genuit peregrinus, non gaudebit civis, quia desiderium non est in illo.» Idem, in *Psalm. cxlv*, initio: «Fideli homini, ait, et peregrino in sæculo nulla est jucundior recordatio, quam civitatis illius unde peregrinatur. Sed recordatio civilitatis in peregrinatione non est sine dolore atque suspirio; spes tamen reditus nostri certe etiam peregrinando tristes consolatur et exhortatur.»

Sexto, peregrinus fortiter et constanter fert labores itineris, æstus, frigora, famem, sitim omnique viarum et hospitiorum incommoda. Ita Christianus fortiter ferat omnes hujus vite et peregrinationis ærumnas, cogitando illas esse breves et modicas, ac per eas perveniri ad quietem et gloriam celestem. Talis fuit Abel, primus mundi peregrinus, sed civis cæli, quem occidit Cain, primus mundi civis et cæli exul. Unde ab Abel cepit civitas Dei, a Cain civitas mundi et diaboli, ait S. Augustinus, lib. XV *De Civit.*, 1: «Prior, ait, est natus civis hujus sæculi (Cain), posterior autem isto peregrinus in sæculo (Abel) et pertinens ad civitatem Dei, gratia prædestinatus, gratia electus, gratia peregrinus deorsum, gratia civis sursum.» Idem, in *Psalm. cxxxvii*: «Vita ista, ait, parva tribulatio est: si non est tribulatio, non est peregrinatio. Si autem peregrinatio est, aut parum patriam diligis, aut sine dubio tribularis. Quis enim non tribuletur, non se esse cum eo quod desideret?»

Septimo, peregrinus decore, honeste et juste se gerit, nulli est injurius, caute se habet in omnibus, cavetque ne quod periculum incurrat, vel ad iudices et tribunalia trahatur. Quocirca S. Paulus, cujus verba S. Petri antistropha sunt: «Apparuit, ait, gratia Dei et Salvatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem et sæcularia desideria, sobrie, et juste, et pie vivamus in hoc sæculo, expectantes beatam spem et adventum gloriæ magni Dei, et Salvatoris nostri Jesu Christi, qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, et mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem honorum operum.» Unde Poeta hominem Christianum quasi peregrinum ita pingit:

Beatus ille qui proci negotiis,
In Christo opes ponit suas:
A sæculo rebusque sæculi omnibus,
Ipsique mortuus sibi,
Uni Deo jam deditus, soli Deo,
Suoque vivit proximo;
Quidam quasi in terris obambulans Deus,
Et sanctus in carne angelus,
In regeneratione similis futurus Dei Filio,
Suoque mensura Deus.

Octavo, peregrinus homines quoslibet sive indigenas, sive obvios quos videt et audit, quasi peregrinos æstimat: cor ejus est in patria, mens cum parentibus, filiis et cognatis. Ita Christia-

nus homines et feminas omnes hujus sæculi peregrinos æstimat, cor habet apud Deum, angelos et Sanctos. Unde S. Basilus, admonitione *ad filium spiritalem*: «Aviditate celestis anima flagrans, ait, Christi amori copulatur cum in terris agens de celestibus jugiter meditatur: calcet sæculi voluptates, nec ulla sæculi cura eam segregat ab amore Christi; sed ut figura (nota hoc) quedam inter homines versari videtur, et tota conversatio ejus in cælis est. Mors illi præsens, tanquam vita ipsa est dulcis: cupit dissolvi et esse cum Christo, quem in carne vivens intra suum portaverit templum.» Idem, *Regul. fustus disp.*, interr. 3, quærit: «Quomodo cohibenda sit mentis ad futiles cogitationes evagatio?» ac respondet: «Qui vere Deum sequi destinat, is a vinculis affectionum hujus vite solutus sit: id quod facile assequimur, si et a superioris vite nos consuetudine penitus abducimus, eamque oblivioni funditus mandamus. Nisi enim ab ea quæ ex sanguinis necessitudine nobiscum intercedit conjunctione, nos alienaverimus, et familiari congressu sæcularium, ac mentis habitu in alium veluti mundum commigraverimus, juxta illud Apostoli: Nostra conversatio in cælis est; nullo modo seopum attingemus, Deo videlicet ut placeamus, cum præcise Dominus dixerit: Sic omnis ex vobis qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.» Addit deinde: «Hæc autem ubi præstiterimus, omni custodia custodiendum fuerit cor nostrum, neque patiendum, ut assidua de Deo cogitatio ex animis nostris elabatur, neve eorum quæ mirabiliter ab eo facta sunt, memoria contaminetur per futiles et evanidas cogitationes: contraque illud agendum assidue, ut ex assidua et purissima recordatione impressam in animis nostris piam de Deo cogitationem, velut indelebile aliquod signum circumferamus. Si quidem hæc est ratio per quam erga Deum acquiri charitas consuevit.» Hinc S. Bernardus, *De Modo bene vivendi*, vii: «Omnia, ait, que in hoc mundo sunt, servis Dei contraria sunt, ut dum ista adversa sentiunt, ad cælestes regnum cum summo desiderio suspirant. Magna apud Deum refulget gratia, qui huic mundo contemptibilis est. Nam revera necesse est, ut quæ mundus odit, diligantur a Deo. Sancti viri peregrini sunt et hospites in sæculo: unde reprehenditur Petrus, quod tabernaculum in monte fieri voluerit; quia sanctis in hoc mundo tabernaculum non est, quibus in cælo patria et domus est. Cuncta temporalia quasi herbe marcentes siccantur et transeunt; sancti viri qui perfecta sæculum contempnunt, ha huic mundo moriuntur, ut soli Deo vivere delectentur. Et quanto se a conversatione hujus sæculi subtrahunt, tanto magis oculis mentis præsentiam Dei et angelicæ societatis frequentiam contemplantur.»

Nono, peregrinus parat et munit se ad iter per calceos, pallium et vestes ceratas, quæ pluviam

arceant, baculum cui innitatur, etc.: ita fidelis contra omnes difficultates et tentationes se munit solida humilitate, patientia, oratione, ac præsertim Christo, ejusque cruce et morte. Hinc agrum qui emptus est pretio sanguinis Christi in sepulchrum peregrinorum, ita mystice interpretatur S. Augustinus, serm. 128 *De Tempore*: «Quibus, ait, non est in mundo possessio, his in Christo fit sepultura. Istos peregrinos quos esse dicimus, nisi devotissimos Christianos, qui renuntiantes sæculo, et nihil possidentes in mundo, in Christi sanguine requiescunt? Christianus enim qui mundum non possidet, hic totum possidet Salvatore. Ideo autem peregrinus sepultura Christi promittitur, ut qui se a carnalibus viis tanquam promittitur, et alienum custodierit, is Christi requiem mereatur. Sepultura enim Christi quid est aliud nisi requies Christiani? Nos ergo peregrini in hoc mundo sumus, et tanquam hospites in hac luce versamur, sicut Apostolus ait: Etenim dum sumus in corpore, peregrinamur a Domino: peregrini, inquam, sumus, et nobis Salvatoris empta est sepultura. Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem.» Rursus peregrinus viaticum sibi parat ad iter necessarium: ita fidelis S. Eucharistia pro viatico utitur. Præclare S. Basilus, *De Leg. Gentil.*: «Ad futuri sæculi, inquit, ejus non est finis, possessionem, viaticum tibi para, » puta S. Sacramenta, virtutes et merita, ex quibus vivas in æternam.

Decimo, peregrinus ridetur ab indigenis, præsertim pueris, quasi barbarus ob novum habitum, loquelam, gestum, sed contemnit et pertransit, ac ridentes ipse pariter ridet. Ita et Christianus ridetur a mundo et mundanis; sed pariter eos ridet, atque cum Apostolo: «Tanquam purgamenta hujus mundi æstimati sumus: omnium perpisema usque adhuc.» I *Cor.* iv, 13; et illud: «Jam non estis hospites et advena, sed estis cives sanctorum et domestici Dei,» *Ephes.* ii, 19; et illud I *Cor.* iv, 3: «Mihî pro minimo est, ut a vobis judicer aut ab humano die.» Prima ergo «virtus Christiani est, contemneret et contemni,» ait S. Hieronymus.

Ita Sancti æstimantur se peregrinos. Eorum exempla et gnomas recensui *Hebr.* xi, 13. Denique præclare S. Gregorius Nazianzenus, in *Præceptis ad Virgin.*:

Quocirca, inquit, nec te præsentis commoda vita
Immodice oblectet, nec rursus tristia frangat:
Tristia quippe tibi, simul et jucunda necesse est
Linguere cuncta brevi.
Hospes es in misera peregrino et incola terra;
Post vero ad patriam divina potentia sedem
Te vehet, in fragili postquam certaveris ævo:
Præmia sunt porro longe majora labore.

Hæc est ergo vocatio Christiani, ut quasi peregrinus, cor avocet a cognatis, deliciis, opibus, totisque quasi a mundo abstracto ad cælum contendant per aspera quædam, ut fecit S. Cæci-

lia, S. Agnes, S. Catharina, omnesque Martyres.

PERGRINOS ABSTINERE A CARNALIBUS DESIDERIIS. — Primo, quia peregrinus iis abstinet; non enim se gravat et opplet cibo et potu, sed leviter et moderate cum sumit, ut sit expeditus et agilis ad iter. Peregrinus enim congruit illa Epicteti gnome: «Sustine et abstine.» *Secundo*, quia fidelis sibi peregrinam esse aestimat non tantum terram, sed multo magis carnalem concupiscentiam, quia concupiscit delicias spirituales et aeternas. *Tertio*, quia concupiscentia carnalis ei non tantum est impedimento ad viam, sed et veneno ad vitam: occidit enim animam peregrinantis in celum truditque eam in tartara.

Porro *carnalia desideria* intellige non tantum gulae et libidinis, sed et irae, invidiae, superbiae, etc. Haec enim omnia sunt opera carnis, id est, concupiscentiae, quae non tantum in carne, sed et in anima ac mente residet, ut docet Apostolus *Galat. v. 19*. Vide ibi dicta.

Per *abstinere* ergo intellige continere et continentiam. Haec enim omnem concupiscentiam domat et refronat: atque haec Gentilibus erat amori et venerationi, ideoque fideles continentes eis faciebant amabiles et admirabiles, longe magis quam sum Catonem, quem illi miris laudibus in caelum evehebant, et tantum non ut numen colebant, dictantes Catonem et continentiam ex eodem utero prognatas videri: aut Anarcharsin, qui suis imaginibus inscribi iussit: «Linguae ventri et Veneri temperandum:» quod lingua petulans causa sit gravium malorum, et luxu nihil turpius, et libido ex homine faciat pecudem: ita Laertius, lib. II, cap. IX; et Alexandrum Magnum, qui Darii filias in praelio captas videre noluit, dicens «turpe fore si qui viros vicerat, a mulieribus vinceretur;» et: «Indignum est ut, qui aliorum incontinentiam castigamus, ipsi incontinentiae servire ab exteris deprehendamus:» ita S. Basilius, *De Legend. lib. Gentil.*, et Maximus, *serm. 3*; et Menodetum, qui dicens: «Magnum est quae concupiscentiae assequi: Multo majus est, aut, nihil eorum quae non decet concupiscere:» ibidem; et Archidamum, qui promittenti vinum suavissimum: «Quorsum, ait, opus est? quia quo melius est, eo plus absumetur, et quae fortes viros decet, ea reddet inutiliora.» Ita Plutarchus in *Lacon*.

Eminuissent prisci Christiani in continentia. Nota est continentia S. Jacobi Alphaei, qui vino, carne, balneis, ceterisque deliciis abstinens, austera egit vitam, ut fuscus dixi in Prooemio Epistolae ipsius. Similis fuit S. Petri, S. Pauli et caeterorum Apostolorum.

Joannes Eremita, qui Theodosio Imperatori victoriam de Eugenio tyranno praedixit et praestitit, tante fuit continentiae, ut per 40 annos feminam non viderit, adeoque eum Tribuni uxorem eius devotionis causa videre percuperet, eam non admisit, sed per visionem absentem apprensus ejus

voto satisfecit, admonens ne deinceps faciem corporalem servorum Dei aspiciere desideraret, sed gesta eorum et actus per spiritum contempnaretur. Ita Rufinus, Palladius et alii in ejus Vita.

S. Antonius abbati Pambo poscenti monium salutis et perfectionis, hoc dedit: «Noli esse in tua iustitia confidens, nec ponitae te rei transactae, ac continens esto linguae tuae et ventris.» Ita Vitae Patrum, lib. V, cap. IV.

Eusebius, teste Theodoro in *Philotheo*, cap. IV, ita continens fuit oculorum, ut ferreum collare cervici imposuerit, ut hoc pondere inclinatus, cogereetur assidue in terram despicere.

S. Arsenius mulieri quae clam ad eum irrepserat, poscenti ejus preces, ut in iis sui recordaretur, respondit: «Oro Deum ut delect tuam ex corde meo memoriam.» Ita Vitae Patrum, lib. III, n. 63.

Celebris est gnome abbatis Pastoris ibidem lib. V, cap. IV *De Continentia*, n. 29: «Nisi Nabuzardan archimagirus venisset, non concernatum esset templum Domini igne: ita et nisi quies, gula et venter venerit in animam, nequaquam mens corruiit pugnant contra inimicum.»

Et n. 45, abbas Hyperichii: «Sicut leo terribilis est onagri, sic monachus probatus cogitationibus concupiscentiae. Jejunium frænum est adversus peccatum. Qui autem abijcit jejunium, velut equus fervens desiderio femina rapitur. Siccatum jejunio corpus animam de profundo elevat, et siccat fistulas delectationum.»

Et n. 60, celebratur continentia Religiosi, qui matrem jam senem per torrentem translaturus manus suas pallio involvit, ne eam contingeret. Rogatus a matre cur id faceret, respondit: «Quia corpus mulieris ignis est, et ex eo ipso quo te contingebam, veniebat mihi commemoratio aliarum feminarum in animo.»

Porro prudenter monet S. Gregorius, *XXX Mor.*, cap. XIV: «Sic, ait, necesse est ut artem quisque continentiae teneat, quatenus non carnem, sed vitam occidat. Nam plerumque dum plus justo caro restringitur, etiam ab exercitatione boni operis enervatur, ut ad orationem quoque vel predicationem non sufficiat, dum incentiva vitiorum in se funditus suffocare festinat.»

Plura de concupiscentia, continentia, voluptatum fuga, dixi *Jacobi I, 14; Jerem. II, 24; Daniel. I, 17.*

QUE MILITANT ADVERSUS ANIMAM. — Caro enim «concupiscit adversus spiritum, et spiritus adversus carnem,» *Galat. v. 17*; unde: «Militia est vita nominis super terram,» ait Job, cap. XIV, vers. 4. Hanc militiam et lucram egregie in seipso depingit S. Augustinus, lib. VIII *Confess.*, VIII, et *serm. 103 De Temp.*, et lib. *De Conflictu virtutum et vitiorum*, ac S. Ephrem, lib. *De Armatura spirituali*, et S. Bernardus, tribus *serm. De Pugna spirituali*, et Prudentius in *Psychomachia*, ubi gra-

phice describit duellum humilitatis et superbiae, patientiae et impatientiae, castitatis et libidinis, etc. Nervose Tertullianus, *ad Martyr.*, cap. III: «Stat, ait, conflictus et victoria suorum Agonothetes Deus vivus; Xystarches, Spiritus Sanctus; Epistates, Christus Jesus; corona, aeternitatis; brachium, angelicum in caelis substantiae potentia; gloria, in saecula saeculorum.» Et S. Hilarius in *Psalm. CXVIII*, littera *nuu*: «Alia, ait, sunt saeculi leges, alia Dei munera. Diabolus cum Deum tentare ausus est, sum esse saeculum gloriatur: Dominus vero mori nos saeculo jubet, ut vivamus ipsi. Cum Domino opum contemptus, opulentia est. Cum Domino terreni honoris despectus, caelorum regnum est. Cum Domino humilitas cordis, generosae et regiae navitatis ornatu est.»

12. CONVERSATIONEM VESTRAM INTER GENTES (SYRUS, coram omnibus filiis hominum) HABENTES BONAM. — «Spectaculum enim facti sumus nando, angelis et hominibus,» *I Cor. IV, 9*. Et: «Proximo famam, Deo debemus et providemus conscientiam,» ait S. Bernardus, *serm. 71 in Cant.* Notent hic Christiani se ita conversari debere, ut et fideles et infideles, ac hereticos sua sancta conversatione ad Deum, fidem et sanctitatem traducant. Major enim est vis exempli quam verbi, vite quam vocis, morum quam verborum. Quocirca S. Paulus coram Agrippa rege: «In hoc, inquit, et ipse studeo sine offediculo conscientiam habere ad Deum, et ad homines semper,» *Act. XXV, 46*. Et Job, I, 1, laudatur quod inter infideles et impios fuerit vir simplex et rectus. Quin et Cicero apud *Lactant.*, lib. III, cap. XV et XVI: «Male, ait, mecum agitur, si me oratio magis quam vita purgat.» Et Aristippus rogatus quid in hoc orbe esset admirandum, respondit: «Vir probus et moderatus: quia licet inter multos impios degat, non tamen pervertitur.» Ita Stobaeus, *serm. 33*. Praclare S. Chrysostomus, *orat. De S. Babyla*: «Convincunt, ait, magis opera virtutis, quam miracula: haec namque vel fide fieri possunt, vel si vere, etiam ab improbis per gratiam gratis dantur.» Vide *Lactantium*, lib. III, cap. XV, ubi inter multa ait, eos qui docent et non faciunt, praecipis suis detrahere pondus, ac verbo veritatem, opere mendacium exhibere.

UT IN EO QUOD DETRACTANT (detrahunt, obtruncant, calumniantur) DE VOBIS TANQUAM DE MALFACTORIBUS. — Dicebant enim Christianos esse contemptores principum, numinis et deorum, voluptuosos, usurpare promiscuos concubitus (quia id faciebant Gnostici heretici, ex Christianis prognati), vesci carnibus humanis (scilicet carne Christi in Eucharistia, cujus rumorem inaudierant Gentiles, sed modum et mysterium non intellexerant), etc., adeo ut omnes orbis plagas et clades tribuerent impietati Christianorum, ideoque per trecentos annos eos atrocissime persecuti sunt omnes pene Imperatores usque ad Constantinum. «Si Tiberis, ait Tertullianus, *Apolog. XI*, ascendit

in mœnia, si Nilus non ascendit in arva, si terra movet, si fames, si lues, statim Christianos ad locum.» Quocirca pro innocetia Christianorum graves et doctas Apologias scripserunt S. Justinus, Athenagoras, Clemens Alexandrinus, Cyprianus, Tertullianus, Arnobius et alii.

EX BONIS OPERIBUS VOS CONSIDERANTES (*memorantes*, id est introsipientes, plane et penitus introsipientes; Clemens Alexandrinus, *II Pedagog.*, XI, *suspicientes*; Vatablus, *astimantes*) GLORIFICENT DEUM. — Ita S. Blandina atrociter torta, ut Christianis objecta crimina jam dicta confiteretur, constanter et alacriter proclamando: «Christiana sum, et nihil apud nos malè geritur,» obstupefecit tortores. Eadem revocata ad tormenta, et in mortis confinio posita: «Multum, ait, erratis, o viri, quod putatis infantum visceribus vesci eos, qui ne multorum quidem animalium carnibus utuntur.» Et S. Diaconus de iisdem in tormentis interrogatus, nihil aliud respondit quam: «Aliud nihil sum quam Christianus. Hoc mihi nomen, haec genus, hoc patria est. Cumque ei laminae candentes eris et ferri adhiberent, ita ut carnes ejus aduste igni defluerent, ipse permanebat immobilis, inconcussus, intrepidus, caelestibus eternisque fontibus, qui procedunt de ventre Jesu, humanas in se temperans flammam. Veruntamen membris omnibus martyr erat, et toto corpore unum vulnus habebat. Perit in eo humane formae agnitio, et non sciam quae esset, sed et quid esset, tormentorum crudelitas, ne agnosci posset, abstulerat. Christus tamen in eo solus per martyrii gloriam recognoscebat, qui per ejus patientiam destruebat adversaria potestates, et suos milites per tolerantiam roborabat exemplum, ostendens omnibus quia nihil terribile est, ubi diligitur Pater; nihil doloris est, ubi fides Christi,» ait Lugdunenses Christiani apud Eusebium, lib. IV *Hist.*, cap. I, in epist. encyclica. Quocirca Plinius Secundus, Proconsul Asiae, inquisitione facta de vita Christianorum, scripsit ad Trajanum, lib. X, epist. 97, nihil se in eis criminis deprehendisse, nisi quod hymnos anteaque Christo canerent, rogans quid de eis fieri juberet: cui Trajanus respondit, inquirendos quem non esse, oblatos vero puniri oportere. Unde exclamat Tertullianus, *Apolog. II*: «O sententiam necessitate confusam! negat inquirendos ut innocentes, et mandat puniendos ut nocentes.» Antonius vero Imperator, Trajani filius adoptivus et successor, in epist. Trajani recitat Eusebius, lib. III *Hist.*, XII, Christianos palam laudat et propugnat, atque Gentiles suis tormentis magis confirmare eorum religionem: «Illis enim, ait, magis in optatis est, ut in crimen adducti mortem, pro Deo suo oppellant, quam ut vita fruantur: unde vita ipsorum hoc pacto prodita multo majorem clariorumque reportant victoriam, quam si imperata quae vos ab ipsis fieri postulatis, obirent.» Unde concludens decernit: «Quod si quispiam igitur cuiquam

Christiano, quia Christianus sit, pergat molestia quidquam aut criminis inferre, ille cui crimen illatum fuerit, etiamsi reipsa Christianus deprehensus sit, absolvatur; qui autem illam accusaverit, iustum debitumque supplicium subeat.

Hac sanctitate Christianorum perspecta conversus est Iustinus Philosophus et Martyr, ut ipse narrat, Dialog. *Contra Tryphonem*. Multi quoque iudices et tortores conversi fuerunt, ut patet ex Vita S. Jacobi, Alexandri, Luciani, Tryphonis, aliorumque Martyrum. Eadem victus Porphyrius, licet juratus Christi hostis, scripsit librum *De Esais*, in quo eorum mores angelicos describit et dilaudat. Tam potens est virtus, ut ab hostibus non tantum testimonium, sed et elogium, ac praconium extorqueat. Quamobrem Jacobus Laynez, primus a S. Ignatio Societatis Jesu Praepositus Generalis, et ex eo P. Canisius (teste P. Sacchino, lib. II *Vite ejus*) asebant «optimum rationem refutandi maledicta esse, illustrem recte factorum constantiam.»

IN DIE VISITATIONIS. — *Primo*, per visitationem, Oecumenius et Arias accipiunt investigationem et inquisitionem, q. d. Ut cum Plinius, alique Praesides et Gentiles de vobis inquirunt, vestraque visitant, videntes vestra omnia esse sancta, glorificent Deum. Unde Tertullianus, *Apolog.* cap. ult.: «Cruciate, ait, torquete, damnae, atterite nos: probatio est omnium innocentiae nostrae iniquitas vestra: exquistior quoque iniquitas vestra illecebra est magis sectae. Plures efficitur, quoties motimur a vobis. Semen est sanguis Christianorum.»

Secundo alii, «visitationem,» graece *ἰσπασις*, id est inspectionem, curam, correctionem accipiunt mysticam per illuminationem et gratiam, q. d. Ut Gentiles glorificent Deum, tunc quando Deus eos visitavit lumine gratiae suae, ut videant veritatem et sanctitatem Christi et Christianismi, eamque amplectantur, q. d. Vestra bona conversatio acer erit eis stimulus ad conversionem et fidem. Ita Glossa, Dionysius, Gagneus, Catharinus, Vatablus, Salmeron et alii.

Tertio, Hugo et Thomas Anglicus accipiunt de visitatione, quia Deus visitat et flagellat fideles, ut ex eorum patientia extorqueat laudem ab infidelibus eis detrahentibus: quo fideles monet S. Petrus, ut cum persecutionem alicuiusquamvis tribulationem patiuntur, sciant eam non casu accidere, nec tam ab hominibus, quam a Deo proficisci, ad purgandam, explorandam et perficiendam eorum virtutem. Haec enim de causa instituntur visitatores et visitationes in Ecclesiis et monasteriis.

Quarto, Beda per diem visitationis accipit diem iudicii. Tunc enim improbi, praesertim iudices et persecutores, videntes gloriam Martyrum et Sanctorum, Deum glorificabunt, dicentes: «Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum, etc. Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, et inter Sanctos sors illorum est,» Sap. V.

Verum haec tarda nimis et sera, ac alterius saeculi est visitatio: ideoque invita infidelium glorificatio. Quare secundus et tertius sensus magis genuini sunt.

13. SUBJECTI IGITUR ESTOTE. — Vox igitur hanc quasi conclusionem educit ex his quae dixit de bona conversatione, q. d. Jussi vobis bonam conversationem, ergo pariter jubeo subjectionem et obedientiam: in hac enim illa vel maxime consistit et cernitur, praesertim primo illo Ecclesiae et S. Petri aeo. Male enim audiebat apud nonnullos Christiana religio, quasi doceret haereticos utpote Christi filios, et designatos haeredes regni caelorum, non debere subijci principibus, praesertim Ethnicis et infidelibus, inquit Oecumenius. Accedebat, quod primi Christiani origine erant Judaei, qui sub hoc tempore rebellare ceperunt Romanis, imo Apostoli erant Galilaei: tunc autem orta fuit secta Galilaeorum a Juda Galilaeo, qui docebat Judaeos, utpote populum Dei, liberos esse debere a vectigalibus, nec subijcere se Imperatori Romano, utpote Gentili et infideli. Quocirca hujus erroris insinulati sunt Apostoli et Christiani, ideoque studiose contrarium scribunt et jubent, ut dixi *Act.* v. 37. Sic etiam nonnulli Anabaptistae ex adverso dicunt, omnes Christianos esse pares, et liberos, ac proinde unum Christianum alteri non debere dominari, ac consequenter nullos inter eos debere esse magistratus, nulla tribunalia, nulla iudicia, nullum jus plerendum sones. Contra hos omnes scribit Paulus, cap. xiii *ad Roman.*, ubi multis rationibus ostendit Christianos debere non tantum in foro externo, sed et interno, puta in conscientia, obedire suis magistratibus. Illas ibidem ordine recensuit. Vere S. Basilus, serm. *De abdicatione rerum*: «Animi, inquit, in virtute progressus, in humilitate progressus est, contraque in postremis relinquit, non aliunde, quam ex elatione progignitur. Pietatis enim cognitio, humilitatis et mansuetudinis cognitio est, quando se animo scire submittere, Christum est scire imitari; contra autem arrogantia efferri, est diabolo se similem facere.»

OMNI HUMANAE CREATURE. — *Primo*, Syrus veritatem, omnibus filius hominum, quasi Petrus velit Christianos summe esse humiles, ita ut se cuiusvis homini subternant. *Primus* enim gradus humilitatis est, subijcere se superiori; *secundus*, aequali; *tertius*, inferiori, juxta illud Pauli *Galat.* v. 13: «Per charitatem spiritus servite invicem;» et *Philipp.* cap. ii, vers. 3: «In humilitate superiores sibi invicem arbitantes.» Ita Dionysius Carthusianus. Verum hoc consilium est et perfectionis, non praecipit.

Secundo et genuine, «omnem humanam creaturam» vocat Petrus omnem hominem, scilicet superiorem, cui subiectio debetur. Dicit *omnem*, ne quis infideles et impios excipiat, q. d. Qualis qualis sit, etiamsi infidelis, impius, imprudens, raptor, etc., si superior est, hoc solo nomine ei

subjecti estote. «Creaturam ergo humanam» vocat principes et magistratus ab hominibus creatos, puta reges et duces, uti explicans subdit. Ita Oecumenius. Graecum enim *κτίσις*, id est creatura, ponitur pro *ἄνθρωποις*, id est pro ordinatione, politica et civilis gubernationis dispositione. Sic Latium *creatur* subinde capitur pro ordinare; et creatura vel creatio pro ordinatione, gubernatione, potestate, puta pro magistratu potestate praedito. Sic dicimus creari Pontificem, Cardinales, reges, principes, consules, cum scilicet per suffragia tales eliguntur et constituuntur: imo Cardinales vocantur creaturae Pontificis, quia ab eo creantur principes Ecclesiae. Sicut enim in creatione Deus ex non esse facit rem esse pulchram et magnam: ita principes, praesertim qui ex imo ad summum, puta a plebe ad principatum, evadunt, recte dicuntur creari; quia ingens novum esse morale accipiunt, quod eos facit spectabiles et illustres apud homines. Porro hi dicuntur «humana creatura,» vel quia creati ab hominibus, vel potius quia ipsi sunt humanae creature, id est homines creati principes a Deo: sunt ergo creaturae Dei, quia ex hominibus ad hanc dignitatem a Deo electi et evecti sunt, et quia praeter ceteris ipsi sunt viva imago creatoris Dei, in quibus scilicet Deus suam majestatem, jus et imperium representat.

Loquitur directe S. Petrus de principibus civilibus, hisque jubet subijci fideles, ne per Christum se ab eorum dominio exemptos putent; argumento tamen a pari vel minori, idem de principibus Ecclesiasticis, puta Episcopis et Praelatis, scilicet his subijci debere aicos quoslibet in rebus spiritualibus, ex hoc loco concludit S. Basilus, *Const. monast.* cap. xxvii; imo Christus *Matth.* xix. 40: «Qui vos audit, inquit, me audit; qui vos spernit, me spernit.» Et S. Paulus, *Heb.* xiii. 17: «Obedite Praepositis vestris, et subiacete eis. Ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris reddiduri, ut cum gaudio hoc faciant, et non gementes.» Et S. Pauli discipulus S. Ignatius, epist. 9 *ad Philadelph.*: «Principes, ait, obediunt Caesari, milites principibus, Diaconi Presbyteris sacrorum praefectis: Presbyteri, Diaconi et reliquus Clerus una cum populo universo, militibus, principibus, et Caesari» (alii legunt, *sed et Caesares*), «ipsi Episcopo parent, Episcopus Christo, ut Christus Patri obediit, et hac ratione per omnia conservabitur unitas.» Idem, epist. *ad Smyrneses*: «Honora, inquit, filii, Deum et regem. Ego autem dico: Honorate quidem Deum ut auctorem omnium et dominum, Episcopum autem tanquam principem sacerdotum imaginem Dei ferentem: principatum quidem secundum Deum: sacerdotium vero secundum Christum: et post hunc honorare oportet etiam regem. Nemo enim potior est Deo, neque similis ei, neque Episcopo honorabilior in Ecclesia sacerdotium Dei gerente pro salute mundi, etc.; sacerdotium

enim summa est omnium honorum, quae in hominibus consistunt.»

Quocirca apposite S. Bernardus, epist. 183 *ad Conradum Imperatorem*: «Legi, ait: Orans anima potestatis sublimioribus subdila sit; quam sententiam cupio vos custodire in exhibenda reverentia Petri vicario, sicut ipsam vobis vultis ab universo servari Imperio.» Et Innocentius III Pontifex, cap. *Solito*, De major. et obedient., Imperatorem Constantinopolitanum, qui ex hisce Petri verbis mandabat Patriarchae Constantinopolitano sedere ad pedes suos, confutat, dicens: «Sequeretur quod etiam servus quilibet in sacerdotis imperium accepisset, cum dicitur, omni humanae creaturae.» Aptius quis inferat, principes debere subesse Episcopis in rebus Ecclesiasticis, quia Episcopi sunt creaturae Dei, id est Praelati a Deo dafi totius Ecclesiae, non solum plebeis, sed et principibus. Sunt enim Episcopi tam regum, quam plebeiorum. Vide Bellarminum, toto lib. III *De Laicis*.

Politice hic discit, signum et effectum verae fidei esse humilitatem, subjectionem, obedientiam subditorum erga magistratus; infidelitatis vero et haereticum effectum esse superbiam, inobedientiam, rebellionem, uti vidimus et videmus factitari a Lutheranis, et magis a Calvinistis in Scotia, Anglia, Germania, etc. Sane Lutherus horum omnium parens sua rebellio et haeresi per suos discipulos centum milia rusticorum armavit contra principes, belluque rusticarum excitavit, quod tantas Germaniae clades edidit. Hereticorum enim axioma, imo primum principium est, suam sectam et haerem omnibus modis et artibus, ac praesertim armis, tuendam et propagandam esse, ac consequenter principii orthodoxo, si obsistat, omnibus viribus obsistendum. Ex adverso Catholici per primos trecentos annos obdixerunt Imperatoribus Ethnicis, etiam persecutoribus, in omnibus, excepta fide et religione; nec quisquam necem aut rebellionem contra eos machinatus est fidei praetextu, etiamsi saepe id facere potuissent si voluissent. Sane potuissent tota heretico Theoborum fortissima, duce S. Mauritio, Maximiano resistere, armisque fidem et vitam tueri, aut certe non inulta occumbere; sed noluit, totaque positus armis, genibus nixa fidel causa obtinere se permisit. Pluribus ipsdum demonstrat Thomas Bozius in *Signis Ecclesiae*, signo 33 et 90.

Id etiamnum experientur et sentiunt multi principes Ethnici apud Indos, Japonese et Sinas, qui Christianos et Christianam religionem amant et fovent, eo quod videant Christianos magis sibi obedire quam Ethnicos. Sane ante annos triginta cum degerem Lovanii, Alexander Farasius, dux Parmensis, Belgii gubernator, qui, invicta sua fortitudine et prudentia, longe majorem Belgii partem ad regis sui Philippii II obedientiam revocavit, cum rex juberet in urbis a se captis aereis extrui, quae eives in officio continerent, ne quis rebellionem novam ordiretur, rescripsit

